

N:o 224.

Af herr **K. E. O. Kjellberg**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t
angående omorganisation af medicinalstyrelsen.

I samband med Kungl. Maj:ts denna dag inför Riksdagen framlagda nåd. proposition n:o 141 angående organisation af arméns centrala förvaltningsmyndighet föreslås äfven inrättandet af en ny sjukvårdsstyrelse för armén, enligt hvilket förslag bl. a. den nu till medicinalstyrelsen hörande öfverfältläkaretjänsten skulle öfverflyttas till arméförvaltningen för att där förenas med chefskapet för den föreslagna sjukvårdsstyrelsen, en reform af allra största betydelse för hälso och sjukvårdsväsendet vid landtförsvaret.

Äfven för medicinalstyrelsens verksamhet får den föreslagna reformen en stor betydelse, därigenom att detta ämbetsverk befrias från ett stort antal ärenden, rörande hälso- och sjukvården vid armén. Emellertid hafva de af Kungl. Maj:t i februari 1905 tillsatta kommitterade för utarbetande af förslag till omorganisation af arméns centrala förvaltningsmyndighet framhållit, att öfverfältläkarens borttagande från medicinalstyrelsen otvifvelaktigt medför inrättandet af ett nytt medicinalrådsämbete. Och i medicinalstyrelsens utlåtande öfver kommittéförslaget anföres: »Kommer arméns sjukvårdsstyrelse till stånd, måste öfverfältläkaren oundgängligen ersättas af ett medicinalråd, så att en lämpligare fördelning af ärendena måtte kunna ske mellan ledamöterna och någon lättnad erhållas i de nu öfverhopade rotlarnes arbetsbördor.»

I detta uttalande har alltså medicinalstyrelsen själf lagt i dagen den uppfattningen, att hvad som bör göras för att styrelsen må kunna motsvara de växande kraf, som ställas på densamma, det är att öka ledamöternas antal, och om Kungl. Maj:ts förslag angående ny sjuk-

vårdsstyrelse för armén af Riksdagen bifalles, så är alltså en framställning om inrättandet af ett nytt medicinalrådsämbete att motse. Af denna och många andra, här nedan framställda anledningar har jag ansett Riksdagens uppmärksamhet redan nu böra fästas på frågan om en genomgående omorganisation af det ämbetsverk, åt hvilket ledningen af vårt medicinalväsende och högsta tillsynen öfver den allmänna hälso- och sjukvården inom riket äro anförtrodda.

Den omfattande och snabbt framåtskridande utveckling, som den medicinska vetenskapens olika grenar visa i vår tid, gör det allt svårare, ja, omöjligt för den enskilde läkaren att förvärfva sig tillräcklig sakkunskap på alla de områden, som i gångna tider kunnat behärras af en enda. Allmänhetens ökade intresse ej blott för sjukvården utan ock för den allmänna hälsovården har äfven i betydlig grad höjt fordringarna på läkarens kunskaper och skicklighet. Allt detta tvingar helt naturligt till en fortgående differentiering och specialisering bland läkaryrkets utöfvare; hvar och en yrkesutöfvare tvingas att välja ett bestämdt område för att med bortseende från andra så mycket som möjligt göra sig kompetent på det verksamhetsfält han valt.

Om sålunda fordringarna på läkarspecialisten alltjämt ökas inom hans område, så finns det en grupp af läkare, som af omständigheterna tvingas att röra sig på en hel del områden, jag menar då särskildt dem, som i statens eller kommunens tjänst, ofta ensamma inom ett större eller mindre distrikt, icke blott hafva att öfvervaka den allmänna hälsovården, utan äfven måste behandla sjukdomar af de mest skilda slag.

Har således medicinens utveckling i alltjämt stigande grad höjt fordringarna på läkarnas skicklighet, så ha i jämna steg därmed arbetsbördan och mångsidigheten ökat för vår högsta medicinska myndighet.

Det torde väl knappast finnas ett ämbetsverk i vårt land, så öfverhopadt af på en gång olikartade administrativa och rent vetenskapliga uppgifter som medicinalstyrelsen. Tre decennier hafva gått, sedan högsta tillsynen öfver den offentliga hälso- och sjukvården i riket samt handhafvandet af rikets medicinalväsende uppdrogs åt medicinalstyrelsen, och trots uppgifternas ökade antal och deras alltmer olikartade och komplicerade natur, har under dessa trettio år ingen annan ändring skett i styrelsens sammansättning, än att en veterinärledamot och en öfverinspektör för sinnessjukvården tillkommit. Och bortsedt från veterinärledamoten, består medicinalstyrelsen alltjämt i likhet med sundhetskollégium ända från år 1841 (!) af en ordförande och fyra ledamöter, detta, oaktadt vid sidan af sundhetskollégium fanns en särskild öfver-

styrelse för hospitalen, lasaretten och kurhusen, hvars uppdrag med inrättandet af medicinalstyrelsen ålades denna senare.

Häraf inses, att arbetsbördan icke blott ökats utan motsvarande fördelning af arbetet på flera, utan äfven att mångsidigheten i uppgifterna gör det allt svårare för medicinalstyrelsen att motsvara de växande kraf, som framkallas såväl af de medicinska vetenskapernas utveckling som af allmänhetens ökade intresse för den allmänna hälsovården.

Fråga kan då uppstå och har — såsom ofvan visats — redan väckts om inrättandet af flera ledamotskap för att därigenom tillgodose de stigande fordringarna på mångsidighet hos styrelsen. Det torde kunna dragas i tvifvelsmål, huruvida ett ökad antal ledamöter är bote-medlet. Härvidlag torde erinras, att den enskilde ledamoten endast föga gör sig gällande äfven inom sitt fackområde, så länge de allra flesta och till och med ganska obetydliga ärenden äro föremål för samfällda öfverläggningar och beslut. Skulle emellertid medicinalstyrelsens ledamotsantal ökas och samtidigt dess instruktion ändras därhän, att ordföranden blir allena beslutande efter att ha inhämtat den sakkunnige ledamotens yttrande, så blefve å andra sidan ämbetsverkets chef öfverhopad icke blott af arbete i och för sig, utan med så olikartade ärenden, att det för en person vore omöjligt att ägna tillräckligt öfverinseende öfver dem alla.

Om — såsom är att hoppas — den kollegiala handläggningen inskränkes till minsta möjliga antal ärenden, så bör dock hågkommas, att äfven den mest erfarne och insiktsfulle efter någon kortare eller längre tids ledamotskap i medicinalstyrelsen så småningom förlorar den omedelbara och välbehöfliga kontakten med de praktiska verksamhetsområden, öfver hvilka han har att utöfva tillsyn och afgifva utlåtanden.

Man kan då undra, huruvida styrelsen i många fall icke skulle vara bäst tillgodosedd med friska krafter och nya initiativ, om den vid sidan af sina ständiga ledamöter bland de föredragande kunde utifrån påräkna fackmän, som antingen — utan att fullständigt öfvergifva innehafvande tjänst — under två eller tre år tillhörde styrelsen och därefter återgingo till sitt egentliga verksamhetsfält, eller vid sidan af sin tjänst föredroge vissa bestämda ärenden i styrelsen.

Å andra sidan kan ju tänkas, att en del ärenden öfverflyttas från medicinalstyrelsen till andra myndigheter. Så föreslås ju i den föreliggande kungl. propositionen, hvars antagande skall medföra öfverfältläkarens förflyttande från medicinalstyrelsen till arméförvaltningen. Antagligt är väl, att en del ärenden, som nu torde åligga medicinal-

styrelsen, framdeles kunna öfverlätas till föreståndaren för det af Riksdagen nyligen beslutade medicinskt-bakteriologiska laboratoriet.

En kort historik öfver medicinalstyrelsens och dess föregångares uppkomst och utveckling torde här vara på sin plats.

Genom Kungl. Maj:ts »medicinalordningar» af den 30 oktober 1688 stadfästes de privilegier, som år 1663 tilldelats såväl lifmedici som andra i hufvudstaden praktiserande medicine doktorer, och förordnades, att ett *Collegium regium medicorum* skulle upprättas, »bestående af probatis och promotis medicis».

Detta collegium hade att efter förhör och »examen practicum» meddela rättighet till läkaryrkets utöfvande (utan förfång för universitetens medicinska fakulteter), att tillmötesgå framställningar från magistraterna i de stora städerna om anskaffande af infödde svenska »medici promoti», att hålla uppsikt öfver alla medici i uppstäderna och provinserna, hvilka samtliga skulle vara »collegii membra», att hålla uppsikt öfver apotekare och deras officiner, »chirurgos, okulister, bräck- och stensnidare, kryddkrämare och materialister», att handhafva anatomien och anatomihuset, att, om någon »förgiftig pestilentialisk sjukdom» utbreder sig, förordna tvenne af de yngste medicine doktorer att tillhandagå de sjuka o. s. v.

Collegium medicum var emellertid snarare ett läkarevetenskapligt sällskap än ett ämbetsverk, hvadan under den farsot, som år 1721 härjade i vårt land, en särskild »sundhetskommision» upprättades. Så småningom öfvergingo denna kommissions åligganden på kollegiet och (genom nya instruktioner 1766, 1774 och 1797) kom detta att få öfverinseende öfver både den civila och militära sjukvården med undantag af serafimerordenslasarettet och hospitalen.

1813 upplöstes collegium medicum och ersattes af kungl. sundhetskollegium, som erhöll sin första instruktion den 6 december 1815. Det nyinrättade kollegiet bestod af en ordförande, tvenne medicinalråd och sex assessorer. Två assessorsbefattningar indrogos redan 1821, de öfriga fyra år 1841, då i stället inrättades tvenne medicinalrådsämbeten utom de båda förut befintliga. Sundhetskollegium tillkom öfverinseendet och styrelsen öfver allt det, som angår sundhetstillståndet samt läkarvården och sjukskötseln såväl hos rikets inbyggare i allmänhet som vid krigsmakten till lands och sjös i freds- och krigstid», likväl med undantag af serafimerlasarettet, hospitalen, länslasarettén, barnhusen och kurhusen.

Barnhus och hospital stodo nämligen sedan 1756 under en öfverstyrelse, hvars ledamöter först utsågos af Rikets Ständer och sedermera (efter 1766) utnämndes af Kungl. Maj:t. Några år senare uppdrogs i stället åt tvenne serafimeriddare att bestrida denna öfverstyrelse, därvid

(från 1776) biträdda af en förordnad generaldirektör öfver lasaretten i riket.

Tio år därefter utfärdades instruktion för »serafimerordensgillet» att vara öfverstyrelse för barnhusen, hospitalen och lasaretten, och år 1860 lämnades säte och stämma i detta »gille» åt generaldirektören öfver länens lasarett och kurhus samt hospitalen i riket.

Då sundhetskollégium år 1877 ombildades till medicinalstyrelsen, hade året förut till detsamma öfverlåtits dels att »vara öfverstyrelse för hospitalen», dels att utse lämplig person att verkställa de inspektioner, som dittills ålegat generaldirektören öfver hospitalen. Genom instruktionen af den 2 november 1877 förblef ledamöternas antal alltjämt fyra, men ordföranden skulle numera benämnas generaldirektör och en ledamot öfverfältläkare, hvarjämte äfven sjukvården vid lasaretten och kurhusen underordnades medicinalstyrelsen.

Den nu gällande instruktionen är af den 31 december 1900; genom denna ökades ledamöternas antal med en, som skall vara legitimerad veterinär, hvarjämte några mindre betydande ändringar i arbetssätt m. m. stadgades. Därjämte finnes sedan 1899 en öfverinspektör för sinnessjukvården i riket med instruktion i hospitalsstadgan af 1901. Angående marinöfverläkaren och hans ställning till medicinalstyrelsen är instruktion af Kungl. Maj:t utfärdad den 28 november 1902.

I afseende å medicinalstyrelsens nuvarande sammansättning och befattning samt densamma åliggande ärenden hänvisas till §§ 1, 3, 4—15, hvilka såsom utdrag ur nu gällande instruktion bifogats motionen, (bil. A).

* * *

Tanken på en särskild öfverstyrelse för hospitalen torde icke vara främmande för den, som iakttagit, hur i samband med de senare årens omfattande nybyggnader och utvidgningar inom hospitalsområdet förvaltningen af denna växande organisation blifvit allt vidlyftigare icke blott i administrativt, utan äfven i rent affärshänseende. En sådan öfverstyrelse borde öfvertaga de ärenden, som för närvarande inom medicinalstyrelsen handläggas af ett medicinalråd och af öfverinspektören för sinnessjukvården.

De rättsmedicinska ärenden, som handläggas i medicinalstyrelsen, på hvars utlåtande så mången medborgares frihet, ära och lif äro beroende, fordra sin alldeles speciella sakkunskap. Under nuvarande förhållanden händer det stundom icke blott, att den sakkunnige föredra-

ganden blir ensam om sin mening vid ett utlåtande från landets på detta område högsta myndighet, utan det har äfven händt, att denna den sakkunniges särskilda mening icke ens reservationsvis kommit till vederbörande domstols kännedom. I detta afseende ber jag få hänvisa till bifogade utdrag ur ämbetsberättelse för 1906, afgifven af öfverinspektören för sinnessjukvården (bil. B).

I afseende på de rättsmedicinska ärenden, som icke angå sinnesbeskaffenhet, borde dessa öfverlämnas till en kommission, bestående af professorn i rätts- och statsmedicin vid karolienska institutet, rättskemisten och (vid behof) en tredje af dem tillkallad sakkunnig.

Hvad beträffar sådana ärenden, som angå sinnesbeskaffenhet, borde äfven dessa handläggas af en särskild kommission, bestående af öfverinspektören för sinnessjukvården och e. o. professorerna i psykiatri vid Uppsala universitet och Karolinska institutet, eller af den förstnämnde jämte den andre ledamoten i den ofvan berörda hospitalsöfverstyrelsen samt en tredje, af dem (vid behof) tillkallad sakkunnig.

Veterinärärenden hafva alltid handlagts inom medicinalstyrelsen, sedan 1901 års ingång på föredragning af ett särskildt medicinalråd, som endast deltagar i öfverläggningar rörande veterinärväsendet och medicinalstyrelsens arbetsordning, organisation och befordringar inom verket. Äfven inom veterinärområdet fortgår en alltjämt ökad tillämpning af vetenskapliga forskningsresultat på praktiska områden. Att veterinärväsendet fordrar en högsta myndighet är själfklart, däremot torde det vara tvifvelaktigt, huruvida denna bör vara förlagd till medicinalstyrelsen. Snarare synes denna böra därifrån befrias och dessa ärenden öfverföras till en särskild veterinärdirektör. De militära veterinärfrågorna skulle ju enligt Kungl. Maj:ts ofvannämnda förslag handläggas inom den tilltänkta sjukvårdsstyrelsen för armén.

Tänker man sig nu de ofvan relaterade ärenden öfverförda från medicinalstyrelsen, så skulle af den nuvarande styrelsens ledamöter endast återstå generaldirektören och tvenne medicinalråd, hvaraf det ena skulle handlägga och föredraga ärenden rörande områdena för provinsial- och stadsläkares samt hälsovårdsnämnders verksamhet, skyddskoppymplingen och epidemisjukvården, det andra apoteksärenden samt ärenden rörande sjukstugor, kuranstalter, tandläkare och sjukgymnaster, hvarjämte de ärenden, som i öfrigt komma att tillhöra eller passera

medicinalstyrelsen, borde fördelas mellan dessa båda ledamöter, och slutligen borde generaldirektören bli allena beslutande i de flesta ärenden. Lämpligt torde väl vara, att en sålunda förändrad medicinalstyrelse alltjämt blir den sammanhållande institutionen mellan domstolar och administrativa myndigheter å ena sidan och sådana styrelser och kommissioner, som här ofvan blifvit antydda.

Utom de tre nyssnämnda »fasta» ledamöter i medicinalstyrelsen skulle kunna tänkas några »örfliga» föredragande. En del apoteksärenden borde sålunda föredragas af en »apoteksinspektör»; på särskildt förordnande har under senare år rättskemisten årligen utfört medicinalstyrelsen åliggande apoteksinspektioner. Hvad lasarettsväsendet beträffar, borde det uppdragas åt en ordinarie lasarett- (eller sjukhus-) läkare att för ett, två å tre år vara öfverinspektör för lasarettsvården i riket och inspektera lasaretten och därmed jämförliga sjukvårdsinrättningar. Barnmorskeväsendet torde äga sin naturliga målsman i läraren vid barnmorskeundervisningsanstalten i Stockholm. De båda nämnda inspektörerna och ifrågavarande barnmorskelärare borde handlägga och inför generaldirektören föredraga ärenden, som röra deras områden, och vid dylika frågor behandling inom styrelsen i plenum därstädes äga säte och stämma. Så borde väl äfven bli förhållandet med föreståndaren vid det medicinskt-bakteriologiska laboratoriet i frågor, som röra sig inom hans område.

Hvad beträffar de statsutgifter, som skulle nödvändiggöras vid en genomgripande omorganisation af nu antydd art, bör nämnas följande.

Det nuvarande öfverfältläkarämbetet öfverföres till arméförvaltningen; det medicinalråd, som nu föredrager hospitalets ärenden, bildar tillsammans med öfverinspektören för sinnessjukvården öfverstyrelsen för rikets hospital, inom hvilken böra finnas en föredragande arkitekt (liksom medicinalstyrelsen nu har en biträdande, icke föredragande arkitekt) samt en föredragande öfverrevisor. Behovet af denna sistnämnde torde ligga i öppen dag efter de brister, som under sista tiden visat sig rörande kontrollen öfver den ekonomiska förvaltningen vid tvenne af rikets hospital. Det medicinalråd, som nu föredrager veterinärärenden, öfvergår till veterinärdirektör med nära anslutning till landtbruksstyrelsen. De båda rättsmedicinska och rättspsykiatriska kommissionernas ledamöter äro redan förut anställda i statens tjänst, likaså apoteksinspektören samt föredraganden för barnmorskeärenden och föreståndaren för det medicinskt-bakteriologiska laboratoriet.

Helt nya tjänster äro bland de nu antydda endast öfverinspektören för lasarettsvården i riket och öfverrevisorn inom hospitalsöfverstyrelsen.

Öfvanstående gör icke anspråk på att vara annat än ett utkast, grundadt på ett flerårigt intresse för och studium af det organisatoriska i vårt medicinalväsende. Naturligtvis äro åsikterna lika delade angående sättet för en omorganisation af medicinalstyrelsen som de äro odelade i fråga om behovet af en omorganisation.

De befordringsfrågor, som höra till medicinalstyrelsens handläggning, har jag icke vidrört, men vill blott nämna, att då styrelsen sedan länge i fråga om anmälning till erhållande af apoteksprivilegier använt sig af apotekarsocietetens direktion såsom sakkunnig institution, så torde det kunna tänkas, att styrelsen i framtiden — åtminstone vid vissa slag af läkarbefordringar — komme att hänvända sig till särskilda sakkunniga.

Det torde ju vara klart, att ett ämbetsverks arbetsprodukt icke uteslutande är beroende af *arbetskrafterna*, vare sig deras antal eller deras intensitet. Man behöfver icke länge ha iakttagit *arbetsättet* inom det ena eller andra ämbetsverket för att inse, hvilken oerhörd och numera nästan allmänt erkänd betydelse arbetsmetoderna äga i fråga om besparing af arbetstid och arbetskrafter eller — kanske snarare — i fråga om tidens och krafternas förnuftiga utnyttjande. Det mångskrifveri och den omständlighet, som äfven inom andra, äldre ämbetsverk torde vidlåda ärendenas behandling, äro måhända icke särskildt betecknande för medicinalstyrelsen, men något bör dock sägas därom.

Vid plenisammanträdena, som äga rum hvarannan dag klockan 11 — 3, åtgår en à en och en half timme till uppläsning och justering af protokollet öfver nästföregående sammanträde med tillhörande, utgående skrivelser. Hvad de senare beträffar, har hvarje koncept dessförinnan — efter noggrann kollationering å kansliet — genomlästs af föredragande ledamoten, som nu får tillfälle att på nytt i sällskap med styrelsens samtliga ledamöter genomgå detsamma. Förordnanden af extra och vikarierande läkare (till ett antal af mer än 600 under sistlidet år), af vikarierande apoteksföreståndare (också i ett rikligt antal) m. m. föredragas vid plenisammanträdena och föranleda omfattande protokoll och talrika koncepter. Tryckta formulär till ifyllning för olika slag af ideligen återkommande skrivelser förekomma icke, hvarje exemplar måste(?) hand- eller maskinskrifvas i sin helhet. Om förefintligheten af dubbla och tredubbla diarier, om ett skrifveri, som om tid och krafter oinskränkt stode till disposition, skall jag icke uppehålla mig, då jag hufvudsakligen afsett det styrelsens ledamöter åliggande arbetet.

Det är alltså enligt min mening icke genom ökning af ledamotsantalet, som vårt lands högsta medicinska myndighet skall bli bättre rustad att bära de arbetsbördor, som alltjämt påläggas henne, utan genom en grundlig omdaning af arbetssättet. Till en sådan omdaning hör i första rummet icke blott upphörandet af den kollegiala handläggningen af alla slags ärenden utan äfven en genomgående rekonstruktion af den nuvarande medicinalstyrelsen.

Då — såsom ofvan anförts — de praktiskt medicinska vetenskapernas snabba utveckling och deras alltjämt stigande sociala betydelse samt vårt medicinalväsendes år efter år ökade omfattning ställa allt större kraf på den myndighet, som utöfvar högsta tillsynen öfver den allmänna hälso- och sjukvården, och då dessa kraf inom kort skola nå en sådan höjd, att medicinalstyrelsen i sin nuvarande gestalt och med sitt nuvarande arbetssätt icke kan motsvara dem, så får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning angående medicinalstyrelsens tidsenliga omorganisation samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 5 april 1907.

Knut Kjellberg.

Bil. A.**Ur Kungl. Maj:ts förnyade nådiga instruktion för dess medicinalstyrelse
den 31 december 1900.**

1. Medicinalstyrelsen utgöres af en ordförande med benämning generaldirektör samt fem ledamöter, nämligen fyra med benämning medicinalråd och en med benämning öfverfältläkare.

2. Generaldirektören och ledamöterna utnämnas af Kungl. Maj:t, de senare efter underdånigt förslag af generaldirektören.

3. Generaldirektören, tre af medicinalråden samt öfverfältläkaren skola vara behörigen legitimerade läkare; det fjärde medicinalrådet skall vara legitimerad veterinär.

§ 3.

1. Medicinalstyrelsen utöfvar högsta tillsynen öfver den allmänna hälso- och sjukvården i riket samt handlägger, på sätt gällande författningar stadga och denna instruktion närmare bestämmer, ärenden, som röra rikets medicinalväsende.

2. Styrelsen skall ock tillhandagå domstolar, offentliga och kommunala myndigheter samt ämbetsmän med de upplysningar och det biträde, som af dem äskas och ligga inom området af styrelsens verksamhet.

§ 4.

Till medicinalstyrelsens handläggning höra ärenden, som angå

- a) den allmänna hälsovården,
- b) de civila läkarebefattningarna och utöfningen af läkarekonsten,
- c) hälso- och sjukvården vid landt- och sjöförsvaret,
- d) sinnessjukvården,
- e) lasarett, sjukstugor och andra civila sjukvårdsanstalter,
- f) hälsobrunnar, badinrättningar och andra dylika kuranstalter,
- g) rättsmedicinen,
- h) veterinärväsendet,
- i) apoteksväsendet,
- k) barnmorskeväsendet,

l) utöfningen af tandläkarekonsten, sjukgymnastverksamheten och fältskärsyrket.

§ 5.

Till fullgörande af sina åligganden i afseende på den *allmänna hälsovården* tillhör det medicinalstyrelsen

att ägna uppmärksamhet åt allmänna hälsotillståndet och dödligheten i rikets skilda delar och inom olika näringar, yrken och befolkningsgrupper äfvensom åt de förhållanden, som därpå utöfva inflytande, samt att i underdånighet föreslå författningar eller åtgärder i syfte att åstadkomma en förbättrad hälsovård;

att vaka öfver epidemisjukvårdens handhafvande i enlighet med gällande föreskrifter samt att vid behof låta anställa inspektion å karantäns- eller andra i hälsovårdens intresse upprättade allmänna inrättningar;

att, med anledning af föreskrifna eller för särskilda fall infordrade, från myndigheter eller läkare inkomna berättelser och rapporter eller af eljest vunna upplysningar, såväl i allmänhet som särskildt vid hotande eller yppade farsoter, meddela nödiga råd, anvisningar och föreskrifter;

att, då hälsovårds- eller kommunalnämnds underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse hvad gällande författningar dem i afseende på hälso- och sjukvård ålägga kommer till styrelsens kännedom, sådant hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande till rättelse anmäla;

att utöfva högsta inseendet öfver skyddskoppymningen i riket, åliggande det styrelsen att med ledning af ingående berättelser och redogörelser m. m., i öfverensstämmelse med gällande författningar, till vederbörandes efterrättelse meddela erforderliga föreskrifter rörande vaccinationens utöfning, med instruktioner förse vaccindepotföreståndare, vaccinatörer och vaccinationsföreståndare, samt vidtaga alla de åtgärder för vaccinationens behöriga fortgång, som af styrelsen bero, och i öfrigt, där så fordras, till Kungl. Maj:ts pröfning hemställa hvad styrelsen i detta afseende finner gagneligt och nödvändigt.

§ 6.

Med hänsyn till *de civila läkarebefattningarna* och *läkarekonstens utöfning* tillkommer det medicinalstyrelsen

att meddela legitimationsbevis åt svenska medborgare, som visat sig behöriga att i riket utöfva läkarekonsten;

att vaka däröfver, att såväl i allmän tjänst anställde som andra läkare enligt gällande instruktioner och förordningar behörigen fullgöra sina åligganden;

att, i öfverensstämmelse med hvad därom särskildt är stadgadt, förordna och entlediga extra provisialläkare i distrikt, som för läkarnes aflöning åtnjuta bidrag af staten;

att i öfrigt fullgöra hvad enligt särskilda författningar styrelsen åligger i fråga om läkare, som äro för visst område anställda:

att vid svårare farsot eller större sjuklighet förordna extra läkare till biträde vid sjukvården;

att afgifva underdåniga förslag till de åtgärder, hvilka kunna lända till förbättring i den offentliga civila sjukvården inom riket, men till hvilkas vidtagande styrelsen själf icke är behörig.

§ 7.

I afseende på *hälso- och sjukvården vid landt- och sjöförsvaret* åligger det medicinalstyrelsen

att däröfver hafva noggrann tillsyn samt att vidtaga eller i underdånighet föreslå de instruktioner eller åtgärder, hvilka till dess befrämjande anses nyttiga och nödiga, för hvilka ändamål styrelsen har att från vederbörande läkare mottaga föreskrifna rapporter och förslag;

att tillse, att de vid landt- och sjöförsvaret anstälde ordinarie och extra läkare sina åligganden noggrant fullgöra;

att i afseende på extra läkares beordrande samt stipendiaters i fältläkarekåren och i flottan antagande och entledigande, äfvensom beträffande andra den militära hälso- och sjukvården rörande ärenden, ställa sig till efterrättelse gällande reglementen, instruktioner och andra förordningar.

§ 8.

Medicinalstyrelsen är öfverstyrelse för de till sinnessjukes behandling och vård inom riket inrättade *hospital* och *asylor* och utöfvar uppsikt öfver de anstalter, som af enskilde för dylikt ändamål anläggas, äfvensom öfver sinnessjukes vård i öfrigt samt har i sådan egenskap att ställa sig till efterrättelse de i afseende på sinnessjukvården gällande föreskrifter.

§ 9.

1. Hvarje allmänt *lasarett* eller därmed jämförlig sjukvårdsinrättning i länen och i de städer, som icke deltaga i landsting, är hvad sjukvården angår ställdt under öfverinseende af medicinalstyrelsen, som, där icke annorledes är särskildt föreskrifvet, på förslag af vederbörande direktion utnämner dessa sjukvårdsanstalters läkare och äger att låta förrätta inspektioner, då sådana kunna anses af behovet påkallade.

2. Skulle af inkomna årsberättelser, läkares rapporter eller annorledes till styrelsens kännedom komma, att betänkliga förhållanden i afseende på sjukvården förefinnas vid sådan sjukvårdsanstalt, som eljest af kommuner eller af enskild stiftelse underhålles, skall styrelsen genom Kungl. Maj:ts befallningshafvande därpå fästa den kommunala myndighets eller den direktionens uppmärksamhet, åt hvilken uppsikten öfver samma anstalt är anförtrodd.

§ 10.

De i riket befintliga *hälsobrunnar*, *badinrättningar* och *andra dylika kuranstalter* stå under medicinalstyrelsens öfverinseende; och äger styrelsen, såvida icke annorlunda är i särskilda fall stadgadt, att, då omständigheterna därtill föranleda, på ägarnes förslag förordna läkare att anstalten förestå.

§ 11.

1. De *rättsmedicinska mål* och *frågor*, hvilka af Kungl. Maj:t, hofrätter, underdomstolar eller annan behörig myndighet till medicinalstyrelsens utlåtande remitteras, åligger det styrelsen att så skyndsamt som ske kan och så fullständigt som möjligt utreda och besvara.

2. Styrelsen skall med synnerlig uppmärksamhet vaka däröfver, att vederbörande läkare iakttaga tillbörlig noggrannhet vid verkställande af rättsmedicinska undersökningar på döda kroppar och vid attesters afgifvande på grund däraf; för hvilket ändamål protokoll och attest öfver hvarje dylik, af vederbörlig myndighet förordnad förrättning skola till styrelsen utan dröjsmål insändas och af densamma granskas. Skulle därvid visa sig, att svårare fel eller misstag blifvit af läkaren begångna, hvilka kunna hafva inflytande på målets behandling eller utgång, åligger det styrelsen att därom ofördröjligen underrätta

ej mindre den myndighet, som om förrättningen förordnat, än ock läkaren, som densamma verställt.

3. Styrelsen tillkommer det äfven att tillse, det *rättskemisten* ordentligt fullgör sina åligganden enligt instruktion och andra gällande föreskrifter.

Beträffande de för rättskemisk undersöknings verkställande till styrelsen inkomna föremål, äger styrelsen att på grund af åtföljande handlingar eller andra omständigheter bestämma, huruvida de skola till undersökning af rättskemisten öfverlämnas eller icke.

§ 12.

Beträffande *veterinärväsendet*, såväl det civila som det militära, är det medicinalstyrelsens åliggande

att meddela legitimationsbevis åt svenska medborgare, som visat sig behöriga att i riket utöfva veterinärkonsten;

att tillse, att såväl i allmän tjänst anställde som andra veterinärer enligt gällande instruktioner och förordningar behörigen fullgöra sina åligganden;

att i afseende på civila och militära veterinärstipendiaters antagande och entledigande ställa sig gällande instruktioner till efterrättelse;

att till ledning för vederbörande kommunalmyndighet, veterinär och Kungl. Maj:ts befallningshafvande meddela och låta i vederbörlig ordning kungöra de råd och anvisningar, hvilka till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren kunna erfordras utöfver hvad gällande förordningar därom innehålla;

att på grund af berättelser eller rapporter från Kungl. Maj:ts befallningshafvande eller från veterinär för särskilda fall lämna erforderliga anvisningar eller meddela sådana föreskrifter, hvartill styrelsen enligt gällande förordningar kan vara befogad, eller ock om nödiga åtgärders vidtagande göra underdånig framställning;

att vid svårare farsot eller mycket utbredd sjuklighet bland husdjuren förordna extra veterinär att biträda vid sjukvården eller vid åtgärder till förekommande af farsotens spridning, äfvensom att vid behof låta inspektera de till förhindrande af smittosamma kreaturssjukdomars införande i riket inrättade karantänsanstalter.

§ 13.

1. Till medicinalstyrelsens inseende öfver *apoteksväsendet* hörer att efter vederbörandes anmälan om behofvet, och då så pröfvas

erforderligt och lämpligen kan ske, hos Kungl. Maj:t föreslå nya apoteksinrättningsansättningar;

att tillse, det befintliga apoteksinrättningar äro vederbörligen underhållna och försedda med goda och tillräckliga förråd af läkemedel, samt att de till uttrönande häraf föreskrifna visitationer af vederbörande läkare årligen anställas;

att vaka däröfver, att apoteksföreståndare ej mindre än deras medhjälpare fullgöra hvad dem enligt gällande föreskrifter åligger;

att låta genom någon styrelsens ledamot eller annan lämplig person, på särskild anledning, inspektera visst apotek eller, tid efter annan, apoteksinrättningarna inom större eller mindre delar af riket;

att utöfva tillsyn öfver den farmaceutiska undervisningen och de farmaceutiska examina, att tillse det apoteksinrättningarna innehafvas och förestås af behöriga personer, samt att, då apotek blifver ledigt eller ombyter ägare, hos Kungl. Maj:t till erhållande af privilegium eller stadfästelse därå anmäla den, som därtill finnes mest förtjänt eller apoteket lagligen förvärfvat;

att meddela legitimationsbevis såsom apotekare åt svenska medborgare, som här i riket aflagt fullständig apotekareexamen, äfvensom bevis om godkännande såsom farmacie-studiosi åt dem, som aflagt därför föreskrifven examen;

att på vederbörande apotekares anmälan godkänna enligt gällande bestämmelser antagna apotekselever;

att granska gällande farmakopéer och i afseende på dem företaga de ändringar, hvilka tid efter annan finnas nödiga;

att bestämma sättet för gifters förvaring å apoteken och de försiktighetsmått, hvilka vid deras utlämnande såsom läkemedel skola iakttagas, därest ej föreskrifter i nämnda hänseenden blifvit af Kungl. Maj:t meddelade;

att enligt af Kungl. Maj:t fastställda grunder utfärda medicinaltaxa, årligen öfverse densamma äfvensom bestämma och låta kungöra de ändringar däri, hvilka blifva en följd af de i handeln förekommande läkemedels förändrade pris;

att granska och med granskningsbetyg förse alla medikamentsräkningar, hvilka för sådant ändamål till styrelsen insändas och skola af statens medel betalas.

2. Styrelsen äger i öfrigt att vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, som äro ägnade att medföra en för läkarekonstens idkare ej mindre än för allmänheten önskelig säkerhet i afseende på handeln med läkemedel, samt att till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes

eller polismyndighets kännedom och beifran bringa de fall af olaglig läkemedelsförsäljning, hvilka komma till styrelsens kunskap.

§ 14.

1. Medicinalstyrelsen har öfverinseendet öfver *barnmorskeväsendet*, i hvilket afseende styrelsen äger att antaga lärlingar och frilärningar vid läroanstalterna, öfvervaka deras undervisning och examina samt med uppmärksamhet följa barnmorskornas förhållande vid konstens utöfning, allt i öfverensstämmelse med gällande reglementen.

2. Styrelsen skall låta sig angeläget vara, att landsbygden i möjligaste måtto förses med behörigen examinerade barnmorskor.

§ 15.

1. Det tillhör medicinalstyrelsen att pröfva, huruvida de, som önska inom riket utöfva *tandläkarekonsten* eller *sjukgymnastyrket*, aflagt de för rättigheten därtill föreskrifna prof på kunskaper och skicklighet, samt att på grund däraf meddela dem legitimationsbevis.

2. Göres hos styrelsen anmälan därom, att tandläkare, sjukgymnast eller fältskär felat mot de föreskrifter, som i gällande ordningar eller författningar äro meddelade rörande utöfningen af hans konst eller yrke, äger styrelsen att vidtaga de lagliga åtgärder, hvartill omständigheterna föranleda.

Bil. B.

**Ur berättelse öfver medicinalrådet Schultheis' verksamhet under år 1906
såsom öfverinspektör för sinnessjukvården i riket.**

Då det åligger mig att biträda medicinalstyrelsen vid handläggning bland annat af rättsmedicinska frågor rörande sinnesbeskaffenhet torde jag äfven äga befogenhet att här yttra några ord om det nu brukliga tillvägagåendet vid dessa frågor afgörande i styrelsen. Att detta är i principiellt hänseende oriktigt och praktiskt sedt olämpligt har jag länge varit öfvertygad om, och anser mig icke längre böra underlåta att för medicinalstyrelsen närmare utveckla grunderna för denna min öfvertygelse.

Den direkta anledningen till att jag nu för denna fråga på tal är några reflexioner i en uppsats om »Straffrätt och psykiatri» af professor B. Gadelius (Allm. Sv. Läkartidningen 1906 sid. 97 och 113), hvori han, bland annat, yttrar att den kollegiala handläggningen af rättsmedicinska frågor rörande sinnesbeskaffenhet kan medföra, att saken afgöres genom en icke sakkunnig majoritets votum, hvilket »innebär en beständig risk och osäkerhet med afseende på vederhäftigheten och värdet af medicinalstyrelsens domar beträffande tillräknelighet», äfvensom att »den erfarenhet, som inom medicinalstyrelsen vunnits beträffande dessa ärenden, talar sålunda mer än tydligt därför att behandlingen af dessa viktiga ärenden bör från de öfriga skiljas och anförtros åt en fullt sakkunnig institution.»

Jag är i allo ense med professor Gadelius i hans nu relaterade uttalanden, men har på grund af min större personliga erfarenhet om arbetssättet i medicinalstyrelsen ännu något att tillägga.

Att det rättsmedicinska bedömandet af sinnesbeskaffenhet ytterst bör grunda sig på en tillförlitlig klinisk diagnos af den möjligen föreliggande psykiska sjukdomen eller defekten lär väl icke med framgång kunna bestridas. Lika litet kan det förnekas, att medicinalstyrelsens medlemmar, med undantag af referenten för hospitalsärenden, icke rim-

ligen kunna förutsättas äga nödig kompetens med afseende å diagnosen af ifrågavarande lidanden.

Anledningen till att en eller annan, stundom flertalet inom styrelsen icke kan ansluta sig till referentens mening i dessa frågor är äfven, enligt min erfarenhet, den, att de stundom icke ens till namnet och ofta föga mer än till namnet känna den sjukdom, som är i fråga, eller ock att förekomsten eller saknaden af vissa mera iögonenfallande symtom tillmätas en väsentlig, stundom afgörande betydelse, ehuru de i själfva verket äro af ringa eller ingen vikt för diagnosen.

I följd häraf kan det inträffa, att meningar afvikande från referentens göra sig gällande i sådana fall, där ingen rimlig anledning därtill kunnat af referenten förutses, dels ock lika öfverraskande hända, att i de för referenten själf tvifvelaktiga fallen, hvilka i en verkligt sakkunnig församling väl kunnat vara ägnade att framkalla meningsbrytningar, referentens mening utan diskussion vinner enhällig anslutning.

Denna sistnämnda sida af saken, som innebär att referenten vid tvifvelaktiga falls afgörande saknar stöd af annan sakkunnig inom styrelsen, är det ingalunda minst betänkliga med den nuvarande ordningen för här ifrågavarande ärendens handläggning.

I hvilket fall som helst lämnar denna ordning rum för ett osäkerhetstillstånd, som från rättsskipningens synpunkt måste anses ganska betänkligt och som näppeligen kan afhjälpas på annat sätt än däri genom, att afgörandet af rättsmedicinska frågor rörande sinnesbeskaffenhet undantages omröstning inom medicinalstyrelsen.»
